

IN ANTIDOTO- RVM CLASSEM AP- pendix.

DE SALIBVS THERIACIS.

CORONIDIS LOCO HVIC AN-
tidotorum Classi jungendam esse censui-
mus Salium Theriacalium mentionem, meri-
tò memorandam, quorum vsum priscis quidē
familiarem, sed temporum diluvio nonnihil
obliteratum, moderna rursus sæcula protule-
runt, cum qui de novis inuentis solliciti alia
rimabantur, antiqua hæc interim vel neglexe-
rint, vel spreuerint, vel penitus ignorarint.

Suspiciamus ea, quæ vel crudum vulgus, ex
priscorum Medicorum penu, ac arcanorum
adytis surripuit, quando complures etiam
Mechanicos, sales hos viperinos, contra omnis
generis venena eorundemque noxas, suam vi-
tam tutaturos, ac longitudinem vitæ præ se fe-

rentes, vel ad eam aspirantes parare cognoscimus ac obseruamus, vt eorum adminiculo, omnem quorumcunque venenorum malitiam ac nocendi vim spernere sint ausi, ea sanè experimenti fide vt mirum sit, rudia ingenia, eò scientiæ penetrasse vt apud summum venenum, maximam quandoq; Medicinam latere deprehenderint. Hinc etiam pueruli serpentes innoxie hoc prius assumpto puluere tractant, ac quasi colludentes, belluas illas veneficas circumferunt, quas alioquin attingere, vix cuiquam sine mortis periculo concessum fuerat.

Stupendum sanè prout etiam Baldus Angelus Eugubinus in libro de Admirabili viperæ natura monet, quod cum serpentis astu mors mundum intrauerit, ex eius carne tale Medicamentum parari queat, quod à venenis grauissimis, morbisque compluribus, imo verò malignis ac contagiosis corpus non modo præseruare, verum etiam liberare valeat.

Longè porrò ante Theriacæ inuentionem, cuius auctor Andromachus extitit, viperarum vsus in Medicina celebris erat, vt ex Dioscoride qui circa Mithridatis tempora ferè, vixit colligere licet. is enim lib. 2. cap. 16. easdem excoriandas, capite & caudâ truncandas, reliquam vero earum carnem dissectam in oleo & vino addito sale & Anetho coquendam esse

esse docet, quam carnē sic præparatā ad roborandos nervos, visum acuendum, scrophulas inhibendas ac vitæ diuturnitatem præstādā commodē manducari docuit, quo in loco etiam salis viperini parandi modum exponit.

Erat autem hæc salium Theriacalium præparandorum ratio apud antiquos. Accipiebāt enim quatuor vipers recens captas, nec vltra biduum detentas, has ollæ mundæ ex optima terra effictæ imponebant super has salis Ammoniaci aut vulgaris albissimi libras viginti iniiciebant. Deindē verò addebāt his Trochiscos ex Gentiana, Aristolochia rotunda, Centauryo minore, Cardamomo, Marrubio, Scordio, Apio, Chamædry ac semine Rutæ domesticæ cum Melle paratos. His insuper iungebāt quinque prægrandes Scillas recentes in minuta frustra dissectas, salis rursus viginti libras superadijciētes. Quo facto ollā operculo spiraculis seu foraminibus peruiā tegebant, commissuras vasis luto quā optime obfirmantes & successo igne materiam omnem primo sensim, tum potentius exurētes, primus, enim fumus per operculi spiracula exiēs ignem iam vipers inuassisse denotabat, à cui⁹ halitu ne interficerētur studiosè cauebant, perfectā verò vstionē clara ac lucida flāmā per spiracula p̄diens indicabat. Hoc peracto igneq; paulatī extincto vas id te-

staceum viperarum una cum reliquis iam dictis continens viginti quatuor horarum spatio refrigerari permittebant, tum verò materiam in eo contentam, tenuissimè trita cribro trans mittebant, addendo ei denuo semen Rutæ, Grana Iuniperi, Semen Fœniculi, Coniandrum, Menthæ & Piper longum, ac alia simplicia, quæ alioquin ad Theriacæ compositionem requiruntur. Is erat Sal Theriacalis antiquorum prout videre est apud Galenum libro de Theriaca ad Pisonem & Aëtium Tetarb. 4. Sermo. 1. Cap. 97. nec non Dioscoridem loco supra citato, licet inter veteres aliis alij eiusmodi sales parandi modi ex usu fuerint.

Moderna verò tempora quorum labore vel industria veterum adinuenta non nihil perpoluta subsistunt, Colubrinis hos seu viperinos sales, aliter & magis dextrè conficere didicerunt, quæ in re summum eius rei culmen attigisse meritò sunt existimanda, licet apud plebeios etiam crudus viperarum visendi mos adhuc magna cum effectus admiratione persistat. Videndus de his Galenus ipse qui meliorem salium horum præparandorum usum sua ætate introducere studuit, tum verò Osvaldus Crollius, præcipuè verò Iosephus Quercetanus in Pharmacopœia Dogmat, Rest. qui tres viperarum confectiones Theriacales doctissimè ac

mèac magno ingenio conditas affluxit. quarum Primam *Confectionem viperinam Aromaticam*. Secundam *Confectionem viperinam Saccharinam*. Tertiam *Confectionem viperinam Iuniperinam* indigitauit.

De salibus porro viperinis hoc scriptum prodidit Aetius loco prius citato inueniens.

Plerisque ex eorum usu sudor prolicitur atque ita per exudationem corrupta substantia vacuatur, adeo ut quidam in principio pediculos excluderint intra quatuordecim ad summum dies, post hos enim nullus in corpore pedunculus apparet. Quidam verò pro pediculis sputa pituitosa reieciunt, à salium reiectione initium facientes, deinde paulò post etiam sputa repurgata sistuntur.

Confirmat hæc Galeni sententia lib. de Theriaca ad Pisonem, ubi sic ait: *Peculiariter autem & Sales medentur affectionibus, maxime summam in cute obortis, Leucis dico, Lepri, Impetigini agresti, nam superfluitates cuti subditas, acresq; potissimum discutiunt. Plurimi igitur ipsos manducantes, sudoribus largiter disfluunt, ac corruptam vacuant substantiam, ut pedunculos quoq; vocatos quosdam eiciant, ex corruptione propriè nascentes, quos idèò nō fallor Græci phthirias appellant. Dentès optimè abstergunt, & flaccidas partes densant, fluorem ipsis illabentem*
Oo 5 repri-

reprimunt, à putrilagine dentes reseruant & erodippos non sinunt. Hæc Galenus.

Vterius autem in viperinorum salium laude sic pergit Aëtius.

Licet autem tum in prandio, tum in cœna ijs vti, cum quibuscunq; eduliis eos accipere velis.

Qui eos accipiunt non modò cibi appetentiores fiunt, sed etiam melius concoquunt ac floridius corpus habent, sensuumq; omnium vigore gaudent.

Suffusiones oculorum nondum penitus congelatas dissoluunt, ac nondum natas præcauent.

Purgationes suppressas cient, largasq; restingunt.

Præsumpti, virus iaculantium bestiarum, insidias euincunt.

Præstiterit etiam Pestilenti constitutione instante ad auxiliare hoc & depulsorium pharmacum confugere, præsertim si ei myricæ herbam miscueris.

Morborum præterea omnium Medici sales existunt, maximè tamen eorum qui in renibus existunt lapides enim atterunt.

Vertigini, inueterato capitis dolori, ac morbo Comitiali, diuturno vsu medentur.

Arquatis, Colicis, Hydropicis ac canina fa-
me la-

melaborantibus subueniunt, ac contra frigus
aëris extraneum comesti faciunt.

Rigores circuitu reperentes cohibent, &
tusses humectas resiccant.

Tabidos ad bonum corporis habitum re-
ducunt.

Exolutos à languore reuiuiscere, faciunt.

Membris exolutos sanant, & ad Podagram
Articularesque affectus constructi videntur.

Atq; hac ex mente Aëtij.

MEDI-